

^a quod est factum videri, ut si quis unquam nefaria A
vota conceperit, monumentis nostrorum temporum
^b recensitis per oculos ^c hauriat innocentiam. Quisquis
purpura quandoque regali vestire humeros cogitabit;
Maximus ei exutus occurrat. Quisquis aurum gem-
masque privatis pedibus optabit; Maximus ei plantis
nudus appareat. Quisquis imponere capiti diadema
meditabitur; avulsum humeris Maximi caput, et ^d
sine nomine corpus aspiciat. Scimus quidem ^d nihil
umquam novaudum, cum Romanum semper impe-
rium aut tuum futurum sit, aut tuorum; pertinet
tamen ad geminam reipublicæ securitatem, quod
feri non potest etiam non timeri. Sed utcumque vir-
tutis tuæ opera curiosæ posteritatis oculis artificum
manus reddet, cum te vel Alpium dorsa superantem,
vel flumina objecta tranantem, vel agmen hostile B
triumphalibus vestigiis atterentem, pictorum atque fic-
torum assequetur imitatio, clementia, Imperator, tua
quo cælo, quo ^e pigmento, quo ære, aurove ducatur,
qua tu ipsius ^a victoriæ victor ita omnem cum armis
iram deposuisti, ut ceciderit nemo post bellum, certe
nemo post Maximum? Paucis Maurorum hostium,
quos secum velut agmen infernum moriturus ^b inclu-
serat, et duobus, aut tribus furiosi gladiatoris ^c la-
nistis ^f in belli piaculum cæsis, reliquos omnes, ven-
nia complexa, velut quodam materno sinu clausit.
Nullius bona publicata, nullius mulctata libertas, nul-
lius præterita dignitas imminuta. Nemo affectus nota,
^g nemo convicio, aut denique castigatione perstrictus,
culpani capitis ^h aurium saltem molestia luit. Cuncti C

^a Quod gestum est, conspisci a posteris.

^b Perlectis.

^c Discat.

^d Nemiunquam res novas moliturum.

domibus suis, cuncti conjugibus ac liberis, cuncti de-
nique, quod est dulcius, ^h innocentiae restituti sunt.
Vide, Imperator, quid hac clementia consecutus sis.
Fecisti, ut nemo sibi victus te victore videatur. Spec-
tabas hæc a tuis collibus, Roma, et ^e septena arce
sublimis celsior gaudio ferebaris.

XLVI. Tu, quæ experta ⁱ Cinnanos furores, et
Marium post exilia crudelem, et Sullam tua clade
felicem, et Cæsarem in mortuos misericordem, ad
omne civilis motus classicum tremiscebas; quæ præ-
ter stragem militum utraque tibi parte pereuntium
extincta domi senatus tui lumina, suffixa pilo con-
sulium capita, ^j Catones in mortem coactos, ^k trun-
cosque Cicerones, et ^l Pompeios fleveras insepultos;
cui damna graviora scissus in partes civium furor
quam ^m portis imminens Pœnus, ⁿ aut receptus muri.
Gallus intulerat; cui ^o Alliensi die ^p Æmathia funes-
tior, ^q Cannis ^r Collina feralior, tam altas olim
reliquerunt cicatrices, ut, gravius semper tuam
quam alienam experta virtutem, nihil tibi magis
quam te timeres; vidisti civile bellum hostium cæde,
militum pace, Italiæ recuperatione, tua libertate
finitum. Vidisti, inquam, finitum civile bellum, cui
decernere posses triumphum.

XLVII. Hactenus memet, Imperator Auguste, præ-
teritas res tuas attrectasse fas fuerit. At cum tempus
admoneat meminisse præsentium, finem sermoni fa-
cere maluerim, quam ^s amplissimi ordinis munus
invadere. Dabitur utcumque venia piæ temeritati, si
usurpasse communia, non occupasse videamur aliena.
Licuerit mihi, quæ in barbaris gentibus, longinquis

INTERPRETATIO.

^e Colore.

^f Ad expianda belli scelera.

^g Probro.

^h Innocentiæ famam ac decus recuperaverunt.

NOTÆ.

XLV. — ¹ *Sine nomine corpus.* Tale illud Virgilii
Æneid. II, 557 :

Jacet ingens littore truncus,

Avulsumque humeris caput et sine nomine corpus.

² *Victoriæ Victor.* Sumpsum illud ex Tullio pro
Marcello, n. 12 : *Ipsam Victoriam vicisse videris, cum
ea ipsa, quæ illa erat adepta, victis remisisti, etc.*

³ *Incluserat.* In urbe Aquileiensi, ubi obsessus a
Theodosio captusque est.

⁴ *Lanistis.* Lanistæ dicebantur præfecti ludis gladi-
atoriis magistri, qui gladiatores instituerent, exerce-
rentque ad mutuam lanienam.

⁵ *Aurium molestia.* Nemo quam culpam capite luere
debit, audienda saltem objurigatione dependit.

⁶ *Septena arce.* Virgilius *Æneid.* VI, 783, de urbe
Romana :

Septemque una sibi muro circumdabit arces.

XLVI. — ¹ *Cinnanos furores.* De Cinna, Mario,
Sylla, confer, si lubet, Incerti Panegyricum Con-
stantino, n. 20, not. 1 et 4; Incerti Panegyricum
Maximiano et Constantino, n. 13, not. 91. (*La Baune,*
Paneg. velt.)

² *Catones.* Catonem innuit dictum Uticensem, quod
Pompeio victo Uticæ sibi manus violentas attulerit,
ne victoris Cæsaris vultum intueri necesse haberet.

³ *Truncos Cicerones.* Augustus et Antonius gravi-
simis odibus inter se pugnantem pacta Ciceronis morte
conciliati sunt.

⁴ *Pompeios insepultos.* Pompeius enim satellitibus
a Ptolemæo missis peremptus in Nilum fluvium pro-
jectus est.

⁵ *Portis imminens Pœnus.* Cui non notum illud
Annibal ad portas?

⁶ *Receptus muris Gallus.* Tangit Senonensium Gal-
lorum in Urbem irruptionem, cum direpta Italia in
Capitolium ascendissent, ni M. Manlius Capitolinus
clangore anseris excitus eos repulisset.

⁷ *Alliensi die.* Cum Romani a Gallis fusi, fugatique
ad Alliam. *Allia* autem fluvius est a Crustumini-
montibus quadragesimo ab Urbe lapide in Orienta-
lem Tiberis partem defluens.

⁸ *Æmathia.* Celebrem pugnam intelligit Pompeium
inter et Cæsarem in campis Æmathiis commissam.
Æmathia autem proprie regio est Thraciæ finitima,
quod nomen primum alicui Macedoniæ regioni, tum
toti Macedoniæ, atque etiam ipsi Thessaliæ a poetis
attributum est.

⁹ *Cannis.* Cannensem pugnam tangit, ubi ab Anni-
bale cæsa Romanorum quadraginta millia. *Cannæ* au-
tem vicus est in Apulia, ad Aufidum fluvium.

¹⁰ *Collina feralior.* Collina porta, quæ fuit in colle
Quirinali sita, unde et nomen accepit. Hic celebris
fuit Syllam inter et Marium pugna, de qua Velleius
Histor. I, n.

XLVII. — ¹ *Amplissimi ordinis.* Senatus. Collige
ex hoc loco orationem hanc Romæ dictam in Senatu.

que provinciis^a pro summa re fortiter feliciterque fecisti, et annuente numine tuo, et senatu favente dixisse. Ea vero, quæ Romæ gesta sunt et geruntur, ingenii permittenda Romanis sunt,^b qualem te Urbis dies primus invexerit; quis^c in curia fueris, quis in rostris; ut pompam præeuntium^d ferculorum curru modo, modo pedibus subsecutus, alterno clarus incessu, nunc de bellis, nunc de superbia triumpharis; ut te^e omnibus principem, singulis exhibueris senatorem; ut crebro, civilique progressu non publica tantum opera lustraveris, sed privatas quoque ædes divinis vestigiis consecraris, remota custodia militari, tutior publici amoris excubiis. Horum hæc linguis, horum, inquam, voce laudentur, qui de communibus gaudiis et dignius utique quæ maxima, et

justius poterunt prædicare quæ propria sunt. O mea felix peregrinatio! O bene suscepti, et exhausti labores! Quibus ego intersum bonis!^a Quibus paror gaudiis! Quæ reversus urbibus Galliarum^b dispensabo miracula! Quantis stupentium populis, quam multo circumdabor auditore, cum dixerò, Romam vidi, Theodosium vidi, et utrumque simul vidi; vidi illum^c principis patrem; vidi illum^d principis vindicem; vidi illum^e principis restitutorem! Ad me longinquæ convenient civitates; a me gestarum ordinem rerum stylus omnis accipiet; a me argumentum poetica; a me fidem sumet historia. Compensabo tibi istam, Imperator, injuriam; si, quando de te ipse nihil dixerim,^f quod legendum sit, instruum qui legantur.

INTERPRETATIO.

^a Quæ mihi gaudia parantur.

^b Enarrabo.

NOTÆ.

^a *Pro summa re.* Pro recuperanda Italia, Gallia et Britannia.

^b *Qualem te Urbis.* Triumphalis Theodosii in Urbem ingressus post cæsum Maximum.

^c *In curia.* Quid sit curia vide Plinii paneg. n. 66, not. 2, et n. 65, not. 1 (*la Baune, Paneg. vet.*).

^d *Ferculorum.* De ferculis supra in Plinii paneg. n. 17, not. 5.

^e *Omnibus principem.* Tua majestate omnes prote-

^b gens, singulis senatorem. Eximia tua comitate singulos compellans.

^c *Principis patrem.* Id est, Honorii, quem Pacatus præsentem invehatur.

^d *Principis vindicem.* Gratiani a Maximo cæsi.

^e *Principis restitutorem.* Valentiniani junioris.

^f *Quod legendum sit.* Cum nihil dixerim quod venturum sit ad posteros, ab iis legendum. Alios ego, quorum scripta ætatem latura sunt, docebo quæ scripturi sint.

THEODOSIUS MAGNUS ET PACATUS.

Partes secunda,

COMPLECTENS SELECTA THEODOSII DE RELIGIONE DECRETA.

LIB. I. TIT. X. DE OFFICIO COMITIS SACRARUM LARGITIONUM.

1. *Imppp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. ad Syagrium Pf. P.* Palatinos strenuos regionibus singulis attributos jubemus eam in cunctis adhibere solertiam, ut non modo abire e provincia non sinatur, qui canonem propriæ administrationis exactum certissimis nequeat approbare documentis, verum etiam mansuetudinis nostræ instructa cognitio eum graviore vindicta censeat corrigendum. *Dat. III Non. Jul. Viminacio, Syagrio et Eucherio Coss. (381).*

2. *Imppp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Trifolio Comiti sacrarum largitionum.* Palatini D monitores frequentissimi ad profligandos largitionales titulos iudicibus ordinariis semper assistant; deinde, si alicujus remissior super hoc fuerit cura detecta, tamdiu unusquisque judex a palatinis intra provinciam a se administratam peracto jam honore teneatur, quamdiu per eum id, quod debitum fuerit, exigatur. *Dat. VII Id. April. Constantinopoli, Arcadio A. I. et Bauto Coss. (385).*

PATROL. XIII.

3. *Iidem AAA. ad Florianum Comitem sacrarum largitionum.* In omnibus causis ita cognitioni iurgiorum operam dabis, ut extra ordinem ac sine temporibus recognoscens, mature, cum ratio tulerit, ac rursus severius, si iustitia persuaserit, definitivam scias promendam esse sententiam. *Dat. V Kal. Dec. Arcadio A. I. et Bauto Coss. (385).*

4. *Iidem AAA. Severino Comiti sacrarum largitionum.* Comperimus, inconsulto præfecto urbis ac penitus ignorante, raptos ad supplicium mercatores, corporalibus affectos injuriis, gravis insuper mulctæ acerbitate nudatos. Cum igitur omnia corporatorum genera, quæ in Constantinopolitana urbe versantur, universos quoque cives atque populares, præfecturæ urbanæ regi moderamine recognoscas: si cuiuspiam fortasse persona fisci flagitabit examen, vel in aliquem horum similis posthac redundabit invidia, is non per officium palatinum, sed per apparitionem sedis urbanæ cognoscendo negotio præparatus, ad eum cognitorem, cui urbs tota subjacet, deducetur, ut ab eo possit audiri aut, si necessitas suaserit, ad iudicium tuum, te peten-

te, transmitti. *Dat. XVII Kal. Mai. Mediolani, A Taitano et Symmacho Coss. (391).*

8. *Imp. Theodosius et Valentinianus AA. ad Volusianum Pf. P.* Non amplius, quam semel, intra eandem provinciam quidquam publici muneris palatinus exerceat, sed adjutoris suggestio gestis expressa teneatur, quæ et nomen palatini et ei, qui dirigendus, in eandem provinciam nihil ante commissum, evidenter exprimat. Quod si aut hujusmodi solemnitate neglecta, aut repetitio actum ad provinciam missus fuerit palatinus, adjutorem officii et primicerium atque secundicerium triginta librarum auri pœna percellat, nec uti licebit his fortasse præstigiis, quod eidem, non eadem tamen, possit gerenda committi: eundem enim palatinum intra eandem provinciam quidquam publici muneris iterum procurare non licet. Palatini vero scient, sibi cum provincialibus nihil esse commune. Judicibus sane oportebit insistere, et si inter eos breves, quos ad provinciam deferent, et eos, qui a provinciarum tabulariis proferuntur, fuerit aliqua diversitas, adscitis sibi in consilium ex provincia quinque honoratis, inter palatinum ac tabularium provinciarum moderator cognoscat, et discussa brevium fide accelerari exactionem jubebit aut censuræ legum veterum subiacebit. Noverint sane provinciarum moderatores, nullam prorsus exactionis partem ad palatinum officium pertinere, nec unquam his adminicula præbenda; sed nec susceptori quidem aut tabulario provinciarum palatinus incumbet, neque a susceptore summam illatorum, neque nominatorios breves a tabulario postulabit, cum hæc omnis sollicitudo sit judicis. Comitibus quoque titulorum, si quando eos ad provinciam mitti ratio necessitatis exegerit, nulla adminicula de palatino dari jubemus officio, sed sola eis provincialis apparitio parebit, pœna viginti librarum auri comitem titulorum et officium feriente palatinum, si quis palatinorum cuilibet comiti titulorum fuerit adjuuctus. *Dat. III Kal. Mart. Ravennæ, Felice et Tauro Coss. (428).*

LIV. II. TIT. VIII. DE FERIIS.

18. *Imp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. ad Principium Pf. P.* Solis die, quem dominicum rite dicere majores, omnium omnino litium, negotiationum, conventionum quiescat intentio; debitum publicum privatumque nullus efflagitet; nec apud ipsos quidem arbitros vel iudicibus flagitatos vel sponte delectos ulla sit agnitio juriorum. Et non modo notabilis, verum etiam sacrilegus iudicetur, qui a sanctæ religionis instinctu rituve deflexerit. *PP. III Non. Novemb. Aquileiæ. Acc. VIII. Kal. Dec. Romæ, Honorio N. P. et Evodio Coss. (386).*

19. *Imp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Albino Pf. U.* Omnes dies jubemus esse juridicos. Illos tantum manere feriarum dies fas erit, quos geminis mensibus ad requiem laboris indulgentior annus accepit, æstivis fervoribus mitigandis, et autumnis scæbis decerpendis. § 1. Kalendarum

quoque Januariarum consuetos dies octo mancipiarum. § 2. His adjicimus natalitios dies urbium maximarum, Romæ atque Constantinopolis, quibus debent jura deferre, quia et ab ipsis nata sunt. § 3. Sacros quoque Paschæ dies, qui septeno vel præcedunt numero vel sequuntur, in eadem observatione numeramus, nec non et dies solis, qui repetito in se calculo revolvuntur. § 4. Parem necesse est haberi reverentiam nostris etiam diebus, qui vel lucis auspicia vel ortus imperii protulerunt. *Dat. VII Id. Aug. Romæ. Timasio et Promoto Coss. (389).*

INTERPRETATIO. *Causas per anni spatium omnibus diebus secundum leges audiri præcipimus. Et licet lex quatuor menses ad fructus colligendos indulserit, sed ita pro provinciarum qualitate et præsentia dominorum credidimus faciendum, ut a die VIII Kalendarum Juliarum usque in Kalendas Augusti messivæ serivæ concedantur, et de Kalendis Augusti usque in X Kalendas Septembris agendarum consarum licentia tribuatur. A X autem Kalend. Septemb. usque in Idus Octobr. vindemiæ serivæ concedantur. Dies etiam dominicarum, qui feriati sunt, ab audiendis negotiis vel exigendis debitis sequestramus. Sanctos etiam Paschæ dies, id est septem qui antecedunt, et septem qui sequuntur. Nec non et dies natalis Domini nostri vel Epiphaniæ sine forensi strepitu volumus celebrari. Natalem etiam principis vel initium regni pari reverentia convenit observari.*

20. *Iidem AAA. Proculo Pf. U.* Festis solis diebus Circensium sunt inhibenda certamina, quo Christianæ legis veneranda mysteria nullus spectaculorum concursus avertat, præter clementiæ nostræ natalitios dies. *Dat. XV Kal. Mai. Constantinopoli, Arcadio A. II, et Rufino Coss. (392).*

21. *Iidem AAA. Tatiano Pf. P.* Actus omnes seu publici seu privati diebus quindecim Paschalibus sequestrentur. *Dat. VI Kal. Jun. Constantinopoli, Arcadio A. II et Rufino Coss. (392).*

25. *Imp. Honorius et Theodosius AA. Jovio Pf. P.* Post alia: Dominica die, quam vulgo solis appellant, nullas edi penitus patimur voluptates, etiam fortuito in ea aut imperii nostri ortus, redonantibus in semet anni motis, offulerit, aut natali debita solemnitas deferantur. *Dat. Kal. April. Ravennæ, Honorio VIII, et Theodosio III, AA. Coss. (409).*

26. *Iidem AA. Joanni Pf. P.* Post alia: Die Sabbato ac reliquis, sub tempore, quo Judæi cultus sui reverentiam servant, neminem aut facere aliquid aut ulla ex parte conveniri debere præcipimus: omnia fiscalibus commodis et litigiis privatorum constat reliquos dies posse sufficere, etc. *Dat. VII Kal. Aug. Ravennæ, DD. NN. Honorio VIII, et Theodosio III, AA. Coss. (409).*

INTERPRETATIO. *Die Sabbati nullum Judæorum aut pro fiscali utilitate aut pro quolibet negotio volumus conveniri, quia religionis eorum dies non debet motione aliqua perturbari.*

LIV. III. TIT. III. DE NUPTIIS.

2. *Imp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius*

AAA. *Cyngio Pf. P.* Ne quis Christianam mulierem in matrimonium Judæus accipiat, neque Judææ Christianus conjugium sortiatur. Nam si quis aliquid hujusmodi admiserit, adulterii vicem commissi hujus crimen obtinebit, libertate in accusandum publicis quoque vocibus relaxata. *Dat. prid. Id. Mart. Thesalonica, Theodosio A. II et Cyngio V. C. Coss. (388).*

INTERPRETATIO. *Legis hujus severitate prohibetur, ut nec Judæus Christianæ matrimonio utatur, nec Christianus homo Judæam uxorem accipiat. Quod si aliqui contra vetitum se tali conjunctioni miscuerint, noverint se ea pœna, qua adulteri damnantur, persequendos, et accusationem hujus criminis non solum propinquis, sed etiam ad persequendum omnibus esse permissam.*

LIB. V. TIT. III. DE BONIS CLERICORUM ET MONACHORUM.

1. *Imp. Theodosius et Valentinianus AA. ad Taurum Pf. P. et Patricium.* Si quis episcopus aut presbyter aut diaconus aut diaconissa aut subdiaconus vel cujuslibet alterius loci clericus aut monachus aut mulier, quæ solitariæ vitæ dedita est, nullo condito testamento decesserit, nec ei parentes utriusque sexus vel liberi, vel si qui agnationis cognationisve jure junguntur vel uxor exstiterit, bona, quæ ad eum pertinnerint, sacrosanctæ ecclesiæ vel monasterio, cui fuerat destinatus, omnifariam socientur (exceptis iis facultatibus, quas forte censibus adscripti vel juri patronatus subjecti vel curiali conditioni obnoxii clerici vel monachi cujuscunque sexus relinquunt. Nec enim justum est, bona seu peculia, quæ aut patrono legibus debentur aut domino possessionis, cui quis eorum fuerat adscriptus, aut ad curias pro tenore dudum latæ constitutionis sub certa forma pertinere noscuntur, ab ecclesiis detineri; actionibus videlicet competenter sacrosanctis ecclesiis reservatis, si quis forte prædictis conditionibus obnoxius aut ex gestis negotiis aut ex quibuslibet aliis ecclesiasticis actibus obligatus obierit): ita ut, si qua litigia ex hujusmodi competitionibus in judiciis pendent, penitus sopiantur, nec liceat petitori post hujus legis publicationem judicium ingredi, vel æconomis aut monachis aut procuratoribus inferre molestiam, ipsa petitione antiquata, et bonis, quæ relicta sunt, religiosissimis ecclesiis vel monasteriis, quibus dedicati fuerant, consecratis. *Dat. XVIII Kal. Jan. Ariovindo et Aspare Coss. (434).*

INTERPRETATIO. *Si quis episcopus, vel quos lex ipsa commemorat, aut quilibet religiosi vel religiosæ inestati sine filiis, propinquis vel uxore decesserint, qui tamen nec curiæ quidquam debuerint nec patrono, quidquid dereliquerint, ad ecclesias vel monasteria quibus obsecuti fuerint, pertinebit. Qui si testari voluerint, habebunt liberam potestatem.*

LIB. V. TIT. V. DE POSTLIMINIO.

2. *Imp. Honorius et Theodosius AA. Theodoro Pf. P.* Diversarum homines provinciarum cujuslibet se-

xus, conditionis, ætatis, quos barbarica feritas captiva necessitate transduxerat, invitos nemo retineat, sed ad propria redire cupientibus libera sit facultas. § 1. Quibus si quidquam in usum vestium vel alimoniarum impensum est, humanitati sit præstitum, nec maneat victualis sumptus repetitio: exceptis iis, quos barbaris vendentibus emptos esse docebitur a quibus status sui pretium, propter utilitatem publicam, emptoribus æquum est redhiberi. Ne quando enim damni consideratio in tali necessitate positus negari faciat emptionem, decet redemptos aut datum pro se pretium emptoribus restituere, aut labore, obsequio vel opere quinquennii vicem referre beneficii, habituros incolumem, si in ea nati sunt, libertatem. § 2. Reddantur igitur sedibus propriis sub moderatione,

B qua jussimus, quibus jure postliminii etiam veterem responsis incolumia cuncta servata sunt. § 3. Si quis itaque huic præcepto fuerit conatus obsistere actor, conductor procuratorque, dari se metalli enim pœna deportationis non ambigat; si vero possessionis dominus, rem suam fisco noverit vindicandam seque deportandum. § 4. Et ut facilis exsecutio proveniat, Christianos proximorum locorum volumus hujus rei sollicitudinem gerere. Curiales quoque proximorum civitatum placuit admoneri, ut emergentibus talibus causis sciant, legis nostræ auxillium deferendum; ita ut noverint rectores universi, decem libras auri a se et tantundem a suis apparitionibus exigendum, si præceptum neglexerint. *Dat. IV Id. Decemb. Ravenna, Honorio VIII, et Theodosio III, AA. Coss. (409).*

INTERPRETATIO. *Hi, qui ab hostibus tempore captivitatis ducti sunt, si ab aliquibus vel ad victum vel ad vestitum aliquid acceperunt, cum redire ad propria voluerint, minime aliquid pro eorum requiratur expensis. Tamen si pretium pro captivo suo prædator acceperit, quod dedisse emptor probaverit, sine dubitatione recipiat. Quod si pretium non habuerit, quinquennio serviat captivus emptori et post quinquennium sine pretio ingenuitati reddatur, qui, cum ad propria redierit, omnia sua integra et salva recipiat. Si quis itaque huic tam justæ præceptioni resistere tentaverit, noverit se in exilio deputandum: si vero possessor fuerit, facultatem suam fisci viribus addicendam. Sane Christianos, qui redemptioni studere debent, pro captivis volumus esse sollicitos. Ad curiales etiam ista sollicitudo pertineat, ita ut omnes judices sciant, decem libras auri fisco se duros, qui hujus legis præcepta neglexerint.*

LIB. IX. TIT. VII. AD LEGEM JULIAM, DE ADULTERIIS.

5. *Imp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Cyngio Pf. P.* Ne quis Christianam mulierem in matrimonium Judæus accipiat, neque Judææ Christianus conjugium sortiatur. Nam si quis aliquid hujus modi admiserit, adulterii vicem commissi hujus crimen obtinebit, libertate in accusandum publicis quoque vocibus relaxata. *Dat. III Id. Mart. Thesalonica, Theodosio A. II et Cyngio Coss. (388).*

INTERPRETATIO. *Nec Judæus Christianam nec Chri-*

stianus Judæam ducat uxorem. Quod si fecerit, cujuslibet accusatione, velut in adulteros vindicetur.

LIB. IX. TIT. XXV. DE BAPTU VEL MATRIMONIO SANCTIMONIALIUM VIRGINUM VEL VIDUARUM.

3. *Impp. Honorius et Theodosius AA. Pulladio Pf. P. Post alia* : Si quis dicatam Deo virginem, prodigium sui, raptor ambierit, publicatis bonis deportatione plectatur; cunctis accusationis hujus licentia absque metu delationis indulta. Neque enim exigi convenit proditorem, quem pro pudicitia religionis invitat humanitas. *Dat. VIII Id. Maii Ravenna, Theodosio A. IX, et Constantio III, V. C. Coss. (420).*

LIB. IX. TIT. XXIV. DE QUÆSTIONIBUS.

4. *Impp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. Albuciano Vicario Macedoniae.* Quadraginta diebus, qui auspicio cæremoniarum paschale tempus anticipant, omnis cognitio in hæbeat criminalium quæstionum. *Dat. VI Kal. April. Thessalonica, Gratiano A. V, et Theodosio A. I, Coss. (380).*

INTERPRETATIO *Diebus quadragesimæ pro reverentia religionis omnis criminalis actio conquiescat.*

5. *Impp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Tatiano Pf. P. Sacratæ quadragesimæ diebus nulla supplicia sint corporis, quibus absolutio exspectatur animarum. Dat. VIII Id. Sept. Foroflamini, Timasio et Promoto Coss. (389).*

LIB. IX. TIT. XXXVIII. DE INDULGENTIIS CRIMINUM.

6. *Impp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. ad Antidium V. C. Vicarium.* Paschalis lætitiæ dies ne illa quidem tenere sinit ingenia, quæ flagitia fecerunt; pateat insuetis horridus carcer aliquando luminibus. Alienum autem censemus ab indulgentia, qui nefariam criminum conscientiam in majestatem superbe animaverit, qui parricidali furore raptus sanguine proprio manum tinxit, qui cujusque præterea hominis cæde maculatus est, qui genialis tori ac lectuli fuit invasor alieni, qui verecundiæ virginalis raptor exstitit, qui venerandum cognati sanguinis vinculum profano cæcus violavit incestu, vel qui noxiis quæsitæ graminibus et diris immurmurata secretis mentis et corporis venena composuit, aut quisacri oris imitator et divinorum vultuum appetitor venerabiles formas sacrilegio eruditus impressit. His ergo tali quoque sub absoluteione damnatis, indultum nostræ serenitatis eo præcepti sine concludimus, ut remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habeant, ne in eos liberalitatis augustæ referatur humanitas, qui impunitatem veteris admissi non emendationi potius quam consuetudini deputarunt. *Recitata XII Kal. Aug. Romæ, Syagrio et Eucherio Coss. (381).*

7. *Iidem AAA. ad Marcianum Vicarium.* Religio anniversariæ obsecrationis hortatur, ut omnes omnino periculo carceris metuque pœnarum eximi jubeamus, qui levioere crimine rei sunt postulati. Unde apparet eos excipi, quos atrox cupiditas in scelera compulsi sæviora: in quibus est primum crimen et maxime majestatis, deinde homicidii veneficii que ac

maleficiorum, stupri atque adulterii parique immanitate sacrilegii, sepulcrisque violatio, raptus monetæque adulterata figuratio. *Dat. XI Kal. April. Mediolano, Richomere et Clearcho Coss. (384).*

8. *Iidem AAA. ad Neoterium Pf. P.* Nemo deinceps tardiores fortassis affatus nostræ perennitatis exspectet: exsequantur judices, quod indulgere consuevimus. Ubi primum dies paschalis extiterit, nullum teneat carcer inclusum, omnium vincula solvantur. Sed ab his secernimus eos, quibus contaminari potius gaudia lætitiæque communem, si dimittantur, advertimus. Quis enim sacrilego diebus sanctis indulgeat? quis adultero vel incesti reo tempore castitatis ignoscat? quis non raptorem in summa quiete et gaudio communi persequatur instantius? Nullam accipiat requiem vincularum, qui quiescere sepultos quadam sceleris immanitate non scivit; patiat tormenta veneficus, maleficus adulteratorque monetæ; homicida, quod fecit, semper exspectet; reus etiam majestatis de domino, adversum quem talia molitus est, veniam sperare non debet. *Dat. V Kal. Mart. Mediolano, Arcadio A. I et Bautone Coss. (385).*

INTERPRETATIO. *Sacrilegus, adulter, incesti reus, raptor, sepulcrorum violator, veneficus, maleficus, adulterator monetæ, homicida diebus Paschæ nullatenus absolvantur. Reliqui omnes, quos minorum causarum culpa constringit, diebus venerabilibus Paschæ specialiter absolvantur.*

LIB. IX. TIT. XLV. DE HIS QUI AD ECCLESIAS CONFUGIUNT.

1. *Impp. Theodosius, Arcadius et Honorius AAA. Romulo Comiti S. L. Publicos debitores, si confugiendum ad ecclesias crediderint, aut illico extrahi de latebris oportebit, aut pro his ipsos, qui eos occultare probantur, episcopos exigi. Sciat igitur præcellens auctoritas tua, neminem debitorum posthac a clericis defendendum, aut per eos ejus, quem defendendum esse crediderint, debitum esse solvendum. Dat. XV Kal. Nov. Constantinopoli, Arcadio A. II. et Rufino Coss. (392).*

LIB. X. TIT. VII. DE SCENICIS.

4. *Impp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. ad Paulinum Pf. U.* Mulieres, quæ ex viliori sorte progenitæ spectaculorum debentur obsequiis, si scenica officia declinarint, ludicris ministeriis deputentur, quas necdum tamen consideratio sacratissimæ religionis et Christianæ legis reverentia suæ fidei mancipavit; eas enim, quas melior vivendi usus vinculo naturalis conditionis evolvit, retrahi vetamus. Illas etiam feminas liberas a contubernio scenici præjudicii durare præcipimus, quæ mansuetudinis nostræ beneficio expertes muneris turpioris esse meruerunt. *Dat. V. Kal. Maii Mediolano, Gratiano V, et Theodosio I, AA. Coss. (380).*

5. *Iidem AAA. ad Paulinum Pf. U.* Quisquis thymelicam ex urbe venerabili, immemor honestatis, abduxerit eademque in longinqua transtulerit, seu

etiam intra domum propriam, ita ut voluptatibus publicis non serviat, retentari, quinque librarum auri illatione mulctetur. *Dat. V Kal. Maii Mediolano, Gratiano V, et Theodosio I, AA. Cos. (380).*

6. *Idem AAA. ad Valerianum Pf. U.* Equos, quos ad solemne certamen vel mansuetudinis nostræ largitio subministrat vel diversorum ex amplissimo ordine magistratuum, hactenus ad copiam providendos serenitas nostra decrevit, ut, quidquid illud est, quod palmarum numero gloriosum, et celebratis utrimque victoriis nobile congregatur, spectaculis potius urbanæ plebis inserviat, quam prædæ atque compendio deputetur. Quisquis igitur ex eo, quod vel serenitas nostra vel ordinarii consules vel prætores in hujusce modi tribuunt voluptates, quamlibet commodis compendio privato derivandam duxerit esse jacturam, unius auri libræ condemnatione mulctatus, largitionibus nostris cogatur esse munificus. *Dat. VIII Kal. Maii Treviris, Eucherio et Syagrio Coss. (381).*

7. *Idem AAA. ad Valerianum Pf. U.* Eos qui agitando munus exercent, illustris auctoritas tua nullis, præter circense certamen, affici noverit oportere supplicis. *Dat. VIII Id. Maii Eucherio et Syagrio Coss. (381).*

8. *Idem AAA. ad Valerianum Pf. U.* Scenæ mulier si vacationem religionis nomine postularit, obtentu quidem petitionis veniæ non desit: verum si post, turpibus volutata complexibus, et religionem, quam expeierit, prodidisse, et gerere, quod officio desierat, animo tamen scenica detegatur, retracta in pulpitu, sine spe absolutionis ullius ibi eo usque permaneat, donec annus ridicula, senectute deformis; nec tunc quidem absolutione potiatur, cum aliud quam casta esse non possit. *Dat. VIII Id. Maii Aquileia, Syagrio et Eucherio Coss. (381).*

9. *Idem AAA. Herasio Proconsuli Africæ.* Quæcumque ex hujus modi fæce progenitæ scenica officia declinare, ludicris ministeriis deputentur, quas necdum tamen sanctissimæ religioni et in perenne servandæ Christianæ legis secretorum reverentia suæ fidei vindicavit. Illas etiam fœminas liberatas contubernio scenici præjudicii durare præcipimus, quæ mansuetudinis nostræ beneficio expertes muneris turpioris esse meruerunt. *PP. Karthagine, V Kal. Sept. Eucherio et Syagrio Coss. (381).*

10. *Idem AAA. Cynegio Pf. P.* Fidicinam nulli liceat vel emere vel docere vel vendere vel conviviis aut spectaculis adhibere. Nec cuiquam ad delectationis desiderium erudita feminea musicæ artis studio liceat habere mancipia. *Dat. VIII Kal. Jul. Constantinopoli, Arcadio A. I et Bauto Coss. (385).*

11. *Imppp. Theodosius, Arcadius et Honorius AAA. Rufino Pf. P.* Nulla mimæ gemmis, nulla sigillatis sericis aut textis utatur auratis. His quoque vestibus noverint abstinendum, quas Græco nomine a Latino crustas vocant, in quibus alio admixtus color puri rubor muricis inardescit. Uti sane iisdem beutulatis et variis coloribus sericis, auroque sine

A gemmis collo, brachiis, cingulo non vetamus. *Dat. XI Kal. Oct. Constantinopoli, Theodosio A. III et Abundantio Coss. (393).*

12. *Idem AAA. Rufino Pf. P.* Si qua in publicis porticibus vel in his civitatum locis, in quibus nostræ solent imagines consecrari, pictura pantomimum veste humili et rugosis sinibus agitorem aut vilem offerat histriorem, illico revellatur, neque unquam posthac liceat in loco honesto inhonestas annotare personas. In aditu vero circi, vel in theatri prosce-niis ut collocentur, non vetamus. § 1. His illud adjicimus, ut mimæ, et quæ ludibrio corporis sui quæstum faciunt, publice habitu earum virginum, quæ deo dicatæ sunt, non utantur, et ut nulla femina, nec puer thymelici consortio imbuantur, si Christianæ religionis esse cognoscitur. *Dat. III Kal. Jul. Heracleæ, Arcadio A. III, et Honorio A. II, Coss. (394).*

LIB. XVI. TIT. I. DE FIDE CATHOLICA.

2. *Imppp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. Edictum ad Populum urbis Constantinopolitanæ.* Cunctos populos, quos clementiæ nostræ regit temperamentum, in tali volumus religione versari, quam divinum Petrum apostolum tradidisse Romanis religio usque ad nunc ab ipso insinuata declarat, quamque pontificem Damasum sequi claret et Petrum Alexandriæ episcopum, virum apostolicæ sanctitatis; hoc est ut secundum apostolicam disciplinam evangelicamque doctrinam Patris et Filii et Spiritus sancti unam deitatem sub parili majestate et sub pia trinitate credamus. § 1. Hanc legem sequentes Christianorum catholicorum nomen jubemus amplecti, reliquos vero dementes vesanosque judicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere, nec conciliabula eorum ecclesiarum nomen accipere, divina primum vindicta, post etiam motus nostri, quem ex cœlesti arbitrio sumpserimus, ultione plectendos. *Dat. III Kal. Mart. Thessalonica, Gratiano A. V, et Theodosio A. I, Coss. (380).*

3. *Idem AAA. ad Auxonium proconsulem Asiæ.* Episcopis tradi omnes ecclesias mox jubemus, qui unius majestatis atque virtutis Patrem et Filium et Spiritum sanctum constituentur, ejusdem gloriæ, claritatis unius, nihil dissonum profana divisione facientes, sed trinitatis ordinem, personarum assertionem et divinitatis unitatem; quos constabit communione Nectarii episcopi Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Timothei necnon intra Ægyptum Alexandriæ urbis, episcopos esse sociatos; quos etiam in Orientis partibus Pelagio episcopo Laodicensi et Diodoro episcopo Tarsensi: in Asia necnon proconsulari atque Asiana diocesi Amphilocio episcopo Iconiensi et Optimo episcopo Antiocheno: in Pontica diocesi Helladio episcopo Cæsariensi et Oreio Meliteno et Gregorio episcopo Nysseno, Terennio episcopo Scythiæ, Marmario episcopo Marianopolitano communicare constituerit. Illos ad obtinendas catholicas Ecclesias ex communione et consortio probabilius sacerdotum oportebit admitti: omnēs

autem, qui ab eorum, quos commemoratio specialis expressit, fidelium communionem dissentiunt, ut manifestos hæreticos ab ecclesiis expelli, neque his penitus posthæc obtinendarum ecclesiarum pontificalium facultatemque permitti, ut veræ ac Nicenæ fidei sacerdotia casta permaneant, nec post evidentem præcepti nostri formam malignæ loci detur astutiæ: *Dat. III Kal. Aug. Heraclea, Eucherio et Syagrio Coss. (381).*

LIB. XVI. TIT. II. DE EPISCOPIS, ECCLESIIS ET CLERICIS.

25. *Imppp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA.....* Qui divinæ legis sanctitatem aut nesciendo confundunt aut negligendo violant et offendunt, sacrilegium committunt. *Dat. III Kal. Mart. Thessalonica, Gratiano A. V, et Theodosio A. I, Coss. (380).*

26. *Idem AAA. ad Tuscianum Comitem Orientis.* Universos, quos constiterit custodes ecclesiarum esse vel sanctorum locorum, ac religiosis obsequiis deservire, nullius attentionis molestiam sustinere decernimus. Quis enim eos capite census patiatur esse devinctos, quos necessario intelligit supra memorato obsequio mancipatos? *Dat. prid. Kal. April. Constantinopoli, Eucherio et Syagrio Coss. (381).*

27. *Imppp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Tatiano Pf. P.* Nulla nisi emensis sexaginta annis, cui votiva domi proles sit, secundum præceptum apostoli ad diaconissarum consortium transferatur. Tum filiis suis curatore, si id ætas pascit, petito, bona sua idoneis sedula religione gerenda committat, ipsa tantum prædiorum suorum redditus consequatur, de quibus servandi, abalienandi, donandi, distrahendi, relinquendi, vel quoad superest, vel cum in fata concedit et libera ei voluntas est, integra sit potestas. Nihil de mōnilibus et suppellectili, nihil de auro, argento cæterisque claræ domus insignibus sub religionis defensione consumat, sed universa integra in liberos, proximos vel in quoscumque alios, arbitrii sui existimatione, transcribat. Ac si quando diem obierit, nullam ecclesiam, nullum clericum, nullum pauperem scribat hæredes. Careat namque necesse est viribus, si quid contra vetitum circa personas specialiter comprehensas fuerit a moriente confectum. Imo, si quid ab his morienti fuerit extortum, nec tacito fideicommisso aliquid clericis in fraudem venerabilis sanctionis callida arte aut probrosa cuiuspiam conniventia deferatur; extorres sint ab omnibus, quibus inhiaverant, bonis. Et si quid forte per epistolam, codicillum, donationem, testamentum, quolibet denique detegitur genere conscriptum erga eos, quos hac sanctione summovimus, id nec in iudicium devocetur, sed vel ex intextato is, qui sibi competere intelligit, statuti hujus definitione succedat; si quis se agnoscit filium, si quis probat propinquum, si quis denique vel casu vel iudicio pro solido, pro portione hæres, legatarius, fideicommissarius apertis deprehenditur codicillis, fruatur fortunæ munere conscientie suæ

fructu, et summotis his atque dejectis in hæreditariis corporibus potestate utatur hæredis. § 1. *Feminae, quæ erinem suum contra divinas humanasque leges instinctu persuasæ professionis absciderint, ab ecclesiæ foribus arceantur. Non illis fas sit, sæcrata adire mysteria, neque ullis supplicationibus mereantur veneranda omnibus altaria frequentare; adeo quidem, ut episcopus, tonso capite feminam si introire permiserit, dejectus loco etiam ipse cum hujusmodi contuberniis arceatur: ac non modo si fieri suaserit, verum etiam si hoc ab aliquibus exigi, factum denique esse quacumque ratione compererit, nihil sibi intelligat opitulari. Hoc absque dubio emendandis pro lege erit, emendatis pro consuetudine, ut illi habeant testimonium, isti incipiant timere iudicium.* *Dat. XI Kal. Jul. Mediolano, Valentiniano A. IV et Neoterio V. C. Coss. (390).*

28. *Idem AAA. Tatiano Pf. P.* Legem, quæ de diaconissis vel viduis nuper est promulgata, ne quis videlicet clericus neve sub ecclesiæ nomine mancipia, suppellectilem prædam, velut infirmi sexus dispoliatur, invaderet, et, remotis affinis ac propinquis, ipse sub prætextu catholicæ disciplinæ se ageret viventis hæredem, eatenus animadvertat esse revocatum, ut de omnium chartis, si jam nota est, auferatur, neque quisquam aut litigator ea sibi utendum, aut iudex noverit exsequendum. *Dat. X Kal. Sept. Veronæ, Valentiniano A. IV et Neoterio Coss. (390).*

LIB. XVI. TIT. III. DE MONACHIS.

1. *Imppp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Tatiano Pf. P.* Quicumque sub professione monachi reperiuntur, desertæ loca et vastas solitudines sequi atque habitare jubeantur. *Dat. III Non. Sept. Veronæ, Valentiniano A. IV et Neoterio Coss. (390).*

2. *Idem AAA. Tatiano Pf. P.* Monachos, quibus interdictæ fuerant civitates, dum judiciariis aguntur injuriis, in pristinum statum, summta hac lege, esse præcipimus: antiquata si quidem nostræ clementiæ jussione, liberos in oppidis largimur eis ingressus. *Dat. XV Kal. Maii Constantinopoli, Arcadio A. II et Rufino Coss. (392).*

LIB. XVI. TIT. IV. DE HIS, QUI SUPER RELIGIONE CONTENTUNT.

1. *Imppp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Eusignio Pf. P.* His, qui sibi tantummodo existimant colligendi copiam contributam, si turbulentum quippiam contra nostræ tranquillitatis præceptum faciendum esse tentaverint, ut seditionis auctores pacisque turbatæ Ecclesiæ, majestatis capite ac sanguine sint supplicia luituri. *Dat. X Kal. Febr. Constantinopoli, Honorio NB. P. et Evodio Coss. (386).*

2. *Idem AAA. Tatiano Pf. P.* Nulli egresso ad publicum vel disceptandi de religione vel tractandi vel consilii aliquid deferendi patescat occasio. Et si quis posthæc ausu gravi atque damnabili contra hujusmodi legem veniendum esse crediderit, vel insistere

motu passiveræ perseverationis audebit, competenti A pœna et digno supplicio coerceatur. *Dat. XVI Kal. Jul. Stobis, Theodosio A. II et Cynegio Coss. (388).*

3. *Iidem AAA. Potamio Pf. augustali.* Deportatione dignus est, qui nec generali lege admonitus, nec competenti sententia emendatus et fidem catholicam turbat et populum. *Dat. XV Kal. Aug. Constantinopoli, Arcadio A. II et Rufino Coss. (392).*

LIB. XVI. TIT. V. DE HÆRETICIS.

5. *Imppp. Gratianus, Valentianus et Theodosius AAA. ad Hesperium Pf. P.* Omnes veritæ legibus et divinis et imperialibus hæreses perpetuo conquiescant. Quisquis opinionem plectibilibus Dei profanus imminuit, sibi tantummodo nocitura sentiat, aliis obfutura non pandat. Quisquis redemptia venerabili lavacro corpora reparata morte tabificat, id aufere B rendo, quod genuinat, sibi solus talia noverit, alios nefaria institutione non perdat. Omnesque perversæ istius superstitionis magistri pariter et ministri, seu illi sacerdotali assumptione episcoporum nomen infamant, seu, quod proximum est, presbyterorum vocabulo religionem mentiuntur, seu etiam se diaconos, cum nec Christiani quidem habeantur, appellant, hi conciliabilis damnatæ dudum opinionis abstineant. Denique antiquato rescripto, quod apud Sirmium nuper emersit, ea tantum super catholica observatione permaneant, quæ perennis recordationis pater noster et nos ipsi victura in æternum æque numerosa jussione mandavimus. *Dat. III Non. Aug. Mediolano. Acc. XIII Kal. Sept. Ausonio et Olybrio Coss. (379).*

6. *Iidem AAA. Eutropio Pf. P.* Nullus hæreticis mysteriorum locus, nulla ad exercendam animi obstinatiois dementiam pateat occasio. Sciant omnes, etiamsi quid speciali quolibet rescripto per fraudem elicitum ab hujusmodi hominum genere impetratum est, non valere. § 1. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbæ. Unius et summi Dei nomen ubique celebretur; Nicænæ fidei, dudum a majoribus traditæ et divinæ religionis testimonio atque assertione firmatæ, observantia semper mansura teneatur; Photinianæ labis contaminatio, Ariani sacrilegii venenum, Eunomiæ perfidiæ crimen et nefanda monstruosis nominibus auctorum prodigia sectarum ab ipso etiam aboleantur auditu.

§ 2. Is autem Nicænæ assertor fidei et catholicæ religionis verus cultor accipiendus est, qui omnipotentem Deum et Christum filium Dei unum nomine confitetur, Deum de Deo, lumen de lumine: qui Spiritum sanctum, qui id, quod ex summo rerum parente speramus, accipimus, negando non violat: apud quem, intemeratæ fidei sensu, viget incorruptæ trinitatis indivisa substantia, quæ Græci assertionem verbi *ὁμοία* recte credentibus dicitur. Hæc profecto nobis magis probata, hæc veneranda sunt. § 3. Qui vero iisdem non inserviunt, desinant affectatis dolis alienum veræ religionis nomen assumere, et suis apertis criminibus denotentur. Ab omnium summotum ecclesiarum limine penitus arceantur, cum omnes

hæreticos illicitas agere intra oppida congregationes vetemus, ac, si quid eruptio factiosa tentaverit, ab ipsis etiam urbium mœnibus exterminato furore propelli jubeamus, ut cunctis orthodoxis episcopis, qui Nicænæ fidem tenent, catholicæ ecclesiæ toto orbe reddantur. *Dat. IV Id. Jan. Constantinopoli, Eucherio et Syngrio Coss. (381).*

7. *Iidem AAA. Eutropio Pf. P.* Si qui Manichæus Manichæave ex die latæ dudum legis, ac primitus a nostris parentibus, in quamlibet personam condito testamento vel cujuslibet titulo liberalitatis atque specie donationis transmisit proprias facultates, vel quisquam ex his aditæ per quamlibet successionis formam collatione ditatus est, quoniam iisdem sub perpetua justæ infamiæ nota testandi ac vivendi jure Romano omnem protinus eripimus facultatem, neque eos aut relinquendæ aut capiendæ alicujus hæreditatis habere sinimus potestatem, totum fisci nostri viribus imminentis indagatioe societetur. Sive id marito sive propinquo aut cuilibet bene merito sive etiam filiis, quos tamen vitæ ejus et criminis facinora sociata conjungant, sive etiam per interpositam quamlibet personam profuturum eidem, quæ tali hominum genere et grege reperitur, illicita liberalitate provenerit, caduci titulo vindicetur. § 1. Nec in posterum tantum hujus emissæ per nostram mansuetudinem legis forma prævaleat, sed in præteritum etiam, quidquid talium personarum aut proprietatis reliquit, aut successio habuit, usurpatio fiscalis commodi persequatur. Nam licet ordo cœlestium

C statutorum secuturis post observantiam sacratæ constitutionis indicat, neque actis obesse consueverit, tamen, quoniam et quid consuetudo, obstinationis pertinax natura, mereatur, in hac tantum, quam specialiter vigere volumus, sanctione justæ sensu instigationis agnoscimus, eos, qui, etiam post legem primitus datam, nequaquam ab illicitis et profanis coitionibus refrenari divina saltem monitione potuerint, tamquam in ipsius depictæ legis injuriam veluti sacrilegii reos tenemus; severitatem præsentium statutorum non tam ad constituendæ, sed ad ulciscendæ legis sanximus exemplum, ita ut nec defensio temporis prosit. § 2. His tantum filiis paternorum vel maternorum bonorum successio defertur, qui, licet ex Manichæis orti, sensu tamen et affectu propriæ salutis admoniti ab ejusdem vitæ professionisque collegiis pura semet dedit religione demoverint, tali immunes a crimine. § 3. Illud etiam huic adjicimus sanctioni, ne in conventiculis oppidorum, ne in urbibus claris consueta feralium mysteriorum sepulcra constituent, a conspectu celebri civitate penitus coerceantur. Nec se sub simulatione fallaciæ eorum scilicet nominum, quibus plerique, ut cognovimus, probatæ fidei et propositi castioris dici ac signari volent, maligna fraude defendant; cum præsertim nonnulli ex his Encratitas, Apotactitas, Hydroparastatas vel Saccophoros nominari se velint, et varietate nominum diversorum veluti religiosæ professionis officia mentiantur. Eos enim om-

nes convenit non professione defendi nominum, sed notabiles atque execrandos haberi scelere sectarum. *Dat. VIII Id. Maii Constantinopoli, Eucherio et Syagrio Coss.* (381).

8. *Idem AAA. ad Clicherium Comitem Orientis.* Nullum Eunomianorum atque Afianorum vel ex dogmate Ethi in civitatibus vel agris fabricandarum ecclesiarum copiam habere præcipimus. Quod si temere ab aliquo id præsumptum sit, domus eadem, ubi hæc constructa fuerint, quæ construi prohibentur, fundus etiam vel privata possessio protinus fisci nostri viribus vindicetur, atque omnia loca fiscalia statim fiant, quæ sacrilegi hujus dogmatis vel sedem receperint vel ministros. *Dat. XIV Kal. Aug. Constantinopoli, Eucherio et Syagrio Coss.* (381).

9. *Idem AAA. Floro Pf. P.* Quisquis Manichæorum vitæ solitariae falsitate cœtum bonorum fugit, ac secretas urbes eligit pessimorum, ita ut profanator atque corruptor catholicæ, quam cuncti suspicimus, disciplinæ legi subjugetur, ut instabilis vivat, nihil vivus impendat illicitis, nihil moriens relinquat indignis, omnia suis non moribus, sed naturæ restituat, aut proximis, si deerit legitima successio, melius regenda dimittat, aut fisci dominio, deficiente agnatione, sine fraude molitionis intelligat obligata. Hæc de solitariis. § 1. Cæterum quos Encratitas prodigiali appellatione cognominant, cum Saccophoris sive Hydroparastatis refutatos judicio, proditos crimine vel in mediocri vestigio facinoris hujus inventos, summo supplicio et inexplabili pœna jubemus affligi, manente ea conditione de bonis, quam omni huic officinæ imposuimus, a latæ dudum legis exordio. Sublimitas itaque tua det inquisitores, aperiat forum, indices denunciatoresque sine invidia delationis accipiat. Nemo præscriptione communi exordium accusationis hujus infringat. Nemo tales occultos cogat latentesque conventus: agris veitum sit, prohibitum mœnibus, sede publica privataque damnatum. § 2. Ac summa exploratione rimetur, ut quicumque in unum Paschæ diem non obsequenti religione convenerint, tales indubitanter, quales hac lege damnavimus, habeantur. *Dat. prid. Kal. April. Constantinopoli, Antonio et Syngrio Coss.* (382).

10. *Idem AAA. Constantiano Vicario diœceseos Ponticæ.* Tascodrogitæ a sedibus quidem suis minime propellantur, ad nullam tamen ecclesiam hæreticæ superstitionis turba conveniat, aut si forte convenerit, a conventiculis suis sine ulla mora propulsetur. *Dat. XI Kal. Jul. Constantinopoli, Merobaude II et Saturnino Coss.* (383).

11. *Idem AAA. Postumiano Pf. P.* Omnes omnino, quoscumque diversarum hæresum error exagitat, id est Eunomiani, Ariani, Macedoniani, Pncumatomachi, Manichæi, Encratitæ, Apotactitæ, Saccophori, Hydroparastatæ, nullis circulis coeant, nullam colligant multitudinem, nullum ad se populum trahant, nec ad imaginem ecclesiarum parietes privatos ostendant, nihil vel publice vel privatim, quod catholicæ sanctitati officere possit, exerçant. Ac si

qui exstiterit, qui tam evidenter veitâ transcendat, permissa omnibus facultate, quos rectæ observantiæ cultus et pulchritudo delectat, communi omnium bonorum conspiratione pellatur. *Dat. VIII Kal. Aug. Constantinopoli, Merobaude II et Saturnino Coss.* (383).

12. *Idem AAA. Postumiano Pf. P.* Vitiorum institutio Deo atque hominibus exosa, Eunomiana scilicet, Ariana, Macedoniana, Apollinariana cæterarumque sectarum, quas veræ religionis venerabili cultu catholicæ observantiæ fides sincera condemnat, neque publicis, neque privatis additionibus intra urbium atque agrorum ac villarum loca aut colligendarum congregationum aut constituendarum ecclesiarum copiam præsumat, nec celebritatem perfidiæ suæ vel solemnitatem diræ communionis exerceat, neque ullas creandorum sacerdotum usurpet atque habeat ordinationes. Eadem quoque domus, seu in urbibus seu in quibuscumque locis passim turbæ professorum ac ministrorum talium colligentur, fisci nostri dominio juriq; subdantur, ita ut hi, qui vel doctrinam vel mysteria conventionum talium exercere consueverunt, perquisiti ab omnibus urbibus ac locis, propositæ legis vigore constricti expellantur a cœtibus, et ad proprias, unde oriundi sunt, terras redire jubeantur, ne quis eorum aut commeandi ad quælibet alia loca aut evagandi ad urbes habeat potestatem. Quod si negligentius ea, quæ serenitas nostra constituit, impleantur, et officia provincialium judicum et principales urbium, in quibus coitio veitæ congregationis reperta monstrabitur, sententiæ damnationique subdantur. *Dat. III Non Sept. Constantinopoli, Merobaude II et Saturnino Coss.* (383).

13. *Idem AAA. Cynegio Pf. P.* Eunomiani, Macedoniani, Ariani, nec non Apollinariani inter sacræ religionis officia pro suis erroribus famosa sunt nomina. Omnes itaque, qui harum professionum vel pontificium sibi vel ministerium vindicarunt, qui se fugati nominis asserunt sacerdotes, quique in crimine a religione ministrorum sibi nomen imponunt, qui docere se dicunt, quod aut nescire aut discere sit decorum, omnibus hujus urbis latebris indagine curiosiore perspectis, sine ulla gratiæ interventione pellantur; in aliis locis vivant, ac penitus a bonorum congressibus separentur. *Dat. XII Kal. Febr. Constantinopoli, Richomere et Clearcho Coss.* (384).

14. *Idem AAA. Cynegio Pf. P.* Apollinarianos cæterosque diversarum hæresum sectatores ab omnibus locis jubemus inhiberi, a mœnibus urbium, a congressu honestorum, a communionem sanctorum; instituendorum clericorum non habeant potestatem; colligendarum congregationum vel in publicis vel in privatis ecclesiis careant facultate. Nulla his episcoporum faciendorum præbeat auctoritas; ipsi quoque episcopi, nomine destituti, appellationem hujus dignitatis amittant. Adeant loca, quæ hos potissimum, quasi vallo, quodammodo ab humana communione secludant. His etiam illud annectimus, ut supra memoratis omnibus adeundi atque interpellandi scri-

nitatem nostram aditus denegetur. *Dat. VI Id. A. Dat. VI Kal. Dec. Mediolano, Timasio et Promoto Mart. Thessalonica, Theodosio A. II et Cynegio Coss. (388).*

15. *Idem AAA. Trifolio Pf. P.* Omnes diversarum perfidarumque sectarum, quos in Deum miseræ vana conspirationis exercet, nullum usquam sinantur habere conventum, non inire tractatus, non cœtus agere secretos, non nefariæ prævaricationis altaria manus impiæ officii impudenter attollere, et mysteriorum simulationem ad injuriam veræ religionis aptare. Quod ut congruum sortiatur effectum, in specula sublimitas tua fideissimos quosque constituat, qui et cohibere hos possint et deprehensos offerre judiciis, severissimum, secundum præteritas sanctiones, et Deo supplicium daturus et legibus. *Dat. XVIII Kal. Jul. Stobis, D. N. Theodosio A. II et Cynegio V. C. Coss. (388).*

16. *Idem AAA. Cynegio Pf. P.* Nonnullos Ariariorum formam nostrarum talem proferre jussionem comperimus, ut his liceat usurpare, quæ suis videantur utilitatibus convenire. Qua sublata sciant, nullam hujusmodi jussionem e nostro sacrario profluxisse. Quidquid itaque fuerit ab his pro eorum commoditate prolatum, ut falsi reus teneatur, qui deinceps ea circumtulit. *Dat. V Id. Aug. Constantinopoli. Theodosio A. II et Cynegio Coss. (388).*

17. *Imppp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. Tatiano Pf. P.* Eunomiani spadones nec faciendi, nec adipiscendi habeant licentiam testamenti. Quod circa omnes, quos vivos lex invenerit, volumus custodiri, nec quemquam præteritæ cujuspiam voluntatis privilegio defendari, cum, seu facta prius testamenta seu infecta doceantur, post hanc nostri oraculi sanctionem non habeant possidendi licentiam, non petendi, non etiam relinquendi hæredem nomine principali, non fideicommissario, non legatario, non tacito fideicommissio, vel quancumque in hujusmodi negotiis nuncupationem juris ordo constituit: sed omnia, quæ talium esse vel futura esse constiterit, ut caduca fisci nostri viribus vindicentur. Nihil ad summum habeant commune cum reliquis. *Dat. III Non. Maii Mediolano, Timasio et Promoto Coss. (389).*

18. *Idem AAA. Albino Pf. U.* Quicumque sub nomine Manichæorum mundum sollicitant, ex omni quidem orbe terrarum, sed quam maxime de hac urbe pellantur, sub interminatione judicii. § 1. Voluntates autem eorumdem, quinimo ipsæ etiam facultates, populo publicatæ nec vim testamentorum teneant, nec derelinqui per eos aut iisdem fas sit. Nihil ad summum his sit commune cum mundo. *Dat. XV Kal. Jul. Roma, Timasio et Promoto Coss. (389).*

19. *Idem AAA. Tatiano Pf. P.* Hi, qui scævi dogmatis retinent principatum, hoc est episcopi, presbyteri, diaconi atque lectores, et qui clericatus velamine religioni maculam canantur indigere, sub cujuslibet hæresis sive erroris nomine constituti, ex funestis conciliabulis, seu intra urbem seu in suburbanis esse videantur, omni modo propellantur.

20. *Exemplum sacrarum Litterarum.* Hæreticorum polluta contagia pelli urbibus, vicis proturbari ac nullis penitus jubemus patere conventibus, ne in quocumque loco sacrilega cohors talium hominum colligatur. Nulla eorum perversitati vel publica conventicula vel latentiora erroribus secreta tribuantur. *Dat. XIII Kal. Jun. Roma, Tatiano et Symmacho VV. CC. Coss. (391).*

21. *Idem AAA. Tatiano Pf. P.* In hæreticis erroribus quoscumque constiterit vel ordinasse clericos vel suscepisse officium clericorum, denis libris auri viritum mulctandos esse censemus: locum sane, in quo vetita tentantur, si conniventia domini patuerit, fisci nostri viribus aggregari. Quod si id possessorem, quippe clanculum gestum, ignorasse constiterit, conductorem ejus fundi, si ingenuus est, decem auri libras fisco nostro inferre præcipimus, si servi face descendens paupertate sui pœnam damni ac vilitate contemnit, cæsus fustibus deportatione damnabitur. Tum illud specialiter præcavimus, ut, si villa dominica fuerit seu cujuslibet publici juris, et conductor et procurator licentiam dederint colligendi, denis libris auri proposita condemnatione mulctentur. Verum si quos talibus repertos obsecundare mysteriis ac sibi usurpare nomina clericorum jam nunc proditum fuerit, denas libras auri exigi singulos et inferre præcipimus. *Dat. XVII Kal. Jul. Constantinopoli, Arcadio A. II et Rufino Coss. (392).*

22. *Imppp. Theodosius, Arcadius et Honorius AAA. Victorio Proconsuli Asiæ.* Hæretici neque episcopi faciendi potestatem, neque episcoporum confirmationes licitas habeant. *Dat. XVII Kal. Maii Constantinopoli, Arcadio III, et Honorio II, AA. Coss. (394).*

23. *Idem AAA. Rufino Pf. P.* Eunomianis, ne caperent aliquid vel relinquerent testamento, legem dudum credidimus promulgandam, quam quidem nunc consilio pleniore revocamus. Vivant jure communi, scribant pariter ac scribantur hæredes. *Dat. XII Kal. Jul. Hadrianopoli, Arcadio III, et Honorio II, AA. Coss. (394).*

24. *Idem AAA. Rufino Pf. P.* Hæreticorum demerita nec ulterius conetur perpetrare, quæ repererit, nec illicita habere concilia: nusquam profana præcepta vel docere vel discere. Ne antistites eorumdem audeant fidem insinuare, quam non habent, et ministros creare, quod non sunt. Ne per conniventiam judicantium omnique, quibus per constitutiones paternas super hoc cura mandata est, ejus modi audacia negligatur et crescat. *Dat. VII Id. Jul. Constantinopoli, Arcadio III, et Honorio II, AA. Coss. (394).*

LIB. XVI. TIT. VII. DE APOSTATIS.

1. *Imppp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. ad Eutropium Pf. P.* Eis, qui ex Christianis pagani facti sunt; eripiatu facultas jusque testandi,

et omne defuncti, si quod est, testamentum sum-
mota conditione rescindatur. *Dat. VI Non. Maii
Constantinopoli, Sygrio et Eucherio Coss. (381).*

2. *Iidem AAA. Posthumiano Pf. P.* Christianis ac
fidelibus, qui ad paganos ritus cultusque migrarunt,
omnem in quamcumque personam testamenti con-
dendi interdiximus potestatem, ut sint absque jure
Romano. § 1. His vero, qui Christiani et catechu-
meni tantum venerabili religione neglecta ad aras et
templa transierint, si filios vel fratres germanos ha-
bebunt, hoc est suam aut legitimam successionem,
testandi arbitratu proprio in quaslibet alias personas
jus adimatur. § 2. Pari et circa eorum personas in
capiendo custodienda forma, ut præter suas et legiti-
mas, quæ iisdem ex parentum vel germanorum fra-
trum bonis pervenire potuerint, successiones, judi-
cio etiam, si ita res ferant, conditæ voluntatis, nulla
omnino in capiendis hæreditatibus testamenti jura
sibi vindicent, et indubitate ab omni testamentorum,
debeant non solum condendorum, sed etiam, sub
adipiscendæ pontificio hæreditatis, usurpandorum
potestate excludi. *Dat. XIII Kal. Jun. Constantino-
poli, Merobande II. et Saturnino Coss. (383).*

3. *Iidem AAA. ad Hypatium Pf. P.* Christiano-
rum ad aras et templa migrantium negata testandi li-
centia vindicamus admissum. Eorum quoque flagitia
puniantur, qui Christianæ religionis et nominis dig-
nitate neglecta, Judaicis semet polluere contagiis.
Eos vero, qui Manichæorum nefanda secreta et sceler-
osos aliquando sectari maluerit secessus, ea jugu-
ter atque perpetuo pœna comitetur, quam vel divalis
arbitrii genitor Valentinianus adscripsit, vel nostra
nihilominus sæpius decreta jusserunt. Auctores vero
persuasionis hujus, qui lubricas mentes in proprium
deflexerant consortium, eadem, quæ reos erroris
hujusce modi, pœna comitetur; quin etiam graviora
plerumque, pro motibus judicium et qualitate com-
missi, extra ordinem promi in nefarios scelera hujus
artifices supplicia censemur. § 1. Sed ne vel mortuos
perpetua vexet criminationis injuria, vel hæredi-
tariæ quæstiones, temporum varietate longorum
prorsus emortuæ, in redivivos semper exagitentur
conflictus, hujusce modi quæstionibus metam tem-
poris adscribimus, ut, si quis defunctum violatæ at-
que desertæ Christianæ religionis accusat, eumque in
sacrilegia templorum vel in ritus Judaicos vel ad
Manichæorum dedecus transisse contendit, eaque
gratia testari minime potuisse confirmat, intra quin-
quennium jure, quod inofficiosi actionibus consti-
tutum est, proprias exserat actiones, futuriq[ue] judi-
cii hujusce modi sortiarum exordium, ut eodem in
luce durante, cujus prævaricatio criminanda est, fla-
gitiij hujus et sceleris particeps fuisse doceatur pub-
blica sub testificatione testatus, probet indicium,
neque quam superno nomini tacitus præstitit perfidiam,
sceleribus acquiescens, prævaricatione deinceps
tamquam ignarus aceuset. *Dat. XII Kal. Jun.
Patavi, Merobande II et Saturnino Coss. (383).*

4. *Imppp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius*

AAA. Flaviano Pf. P. Hi, qui sanctam fidem prodid-
erint et sanctum baptismum profanaverint, a consor-
tio omnium segregati sint, a testimoniis alieni, tes-
tamenti, ut ante jam summus, non habeant factio-
nem, nulli in hæreditate succedant, a nemine
scribantur hæredes. Quos etiam præcepissemus pro-
cul abjici ac longius amandari, nisi pœnæ visum
fuisset esse majoris, versari inter homines et homi-
num carere suffragiis. § 1. Sed nec unquam in sta-
tum pristinum revertentur, non flagitium morum
oblitterabitur pœnitentia, neque umbra aliqua ex-
quisitæ defensionis aut muniminis obducatur, quo-
niam quidem eos, qui fidem, quam Deo dicaverant,
polluerunt et prodentes divinum mysterium in pro-
fana migrarunt, tueri ea, quæ sunt commentitia et
B concinnata, non possunt. Lapsis etenim et erranti-
bus subvenitur; perditis vero, hoc est sanctum bap-
tisma profanantibus, nullo remedio pœnitentiæ, quæ
solet aliis criminibus prodesse, succurritur. *Dat. V
Id. Maii Concordiæ, Tatiano et Symmacho Coss. (391).*

5. *Iidem AAA. Flaviano Pf. P.* Si quis splendor
collatus est in eos vel ingenitus dignitatis, qui fide
devii et mente cæcati sacrosanctæ religionis cultu et
reverentia descivissent, ac se sacrificiis mancipas-
sent, perdant, ut de loco suo statuque dejecti perpetua
urantur infamia, ac ne in extrema quidem vulgi
ignobilitate parte numerentur. Quid enim his cum ho-
minibus potest esse commune, qui infandis et fera-
libus mentibus, gratiam communionis exosi, ab ho-
minibus recesserunt? *Dat. V Id. Maii Concordiæ,
C Tatiano et Symmacho Coss. (391).*

LIB. XVI. TIT. VIII. DE JUDEIS, COELICOLIS ET
SAMARITANIS.

8. *Imppp. Theodosius, Arcadius et Honorius AAA.
Tatiano Pf. P.* Judæorum querelæ quosdam auctori-
tate judicium recipi in sectam suam reclamantibus
legis suæ primatibus asseverant, quos ipsi judicio
suo ac voluntate projiciunt. Quam omnino summo-
verijubemus injuriam, nec eorum in ea superstitione
sedulus cultus aut per vim judicium aut rescripti sur-
reptione, iuvitis primatibus suis, quos, virorum
clarissimorum et illustrium patriarcharum arbitrio,
manifestum est habere sua de religione sententiam,
opem reconciliationis mereantur indebitæ. *Dat. XV
Kal. Maii Constantinopoli, Arcadio A. II et Rufino
D Coss. (392).*

9. *Iidem AAA. Addeo Comiti et Magistro nrisque
militiæ per Orientem.* Judæorum sectam nulla lege
prohibitam, satis constat. Unde graviter commove-
mur, interdictos quibusdam locis eorum fuisse con-
ventus. Sublimis igitur magnitudo tua, hac jussione
suscepta, nimietatem eorum, qui sub Christianæ re-
ligionis nomine illicita quæque præsumunt, et de-
struere synagogas atque exspoliare conantur, con-
grua severitate cohibebit. *Dat. III Kal. Oct. Con-
stantinopoli, Theodosio A. III et Abundantio Coss.
(395).*

LIB. XVI. TIT. X. DE PAGANIS, SACRIFICIIS ET TEMPLIS.

7. *Imppp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius*

AAA. *Floro Pf. P.* Si qui velit sacrificiis, diurnis nocturnisque, velut vesanus ac sacrilegus incertorum consultorum immerserit, fanumque sibi aut templum ad hujusce modi sceleris excusationem assumendum crediderit, vel putaverit adendum, proscriptioni se noverit subjugandum, cum nos justa institutione moneamus, castis Deum precibus excolendum, non diris carminibus profanandum. *Dat. XII Kal. Jan. Constantinopoli, Eucherio et Syagrio Coss. (581).*

8. *Idem AAA. Palladio Duci Osroenæ.* Ædem olim frequentæ dedicatam, cœtui et jam populo quoque communem, in qua simulacra feruntur posita, artis pretio quam divinitate metienda, jugiter patere, publici consilii auctoritate decernimus, neque huic rei obreptivum officere sinimus oraculum, ut conventu urbis et frequentî cœtu videatur. *Experientia tua, omni votorum celebritate servata, auctoritate nostri ita patere templum permittat oraculi, ne illic prohibitorum usus sacrificiorum hujus occasionis aditus permissus esse credatur. Dat. prid. Kal. Dec. Constantinopoli, Antonio et Syagrio Coss. (382).*

9. *Idem AAA. Cynegio Pf. P.* Ne quis mortalium ita faciendi sacrificii sumat audaciam, ut inspectione Jecoris extorunque presagio vanæ spem promissionis accipiat, vel, quod est deterius, futura sub execrabili consulatione cognoscat. Acerbioris etenim imminet supplicii cruciatus eis, qui, contra vetitum, præsentium vel futurarum rerum explorare tentaverint veritatem. *Dat. VIII Kal. Jun. Constantinopoli, Arcadio A. I. et Bauto V. C. Coss. (385).*

10. *Idem AAA. ad Albinum Pf. P.* Nemo se hostiis polluat, nemo insontem victimam cædat, nemo defœbra adeat, templa perlustret, et mortali opere formata simulacra suspiciat, ne divinis atque humanis sanctionibus reus fiat. Judices quoque hanc formam contineant, ut, si quis profano ritui deditus templum uspiam vel in itinere vel in urbe adoraturus intraverit, quindecim pondo auri ipse protinus inferre cogatur; nec non officium ejus parem summam simili maturitate dissolvat, si non et obstiterit iudici, et confestim publica attestacione retulerit. Consulares senas, officia eorum simili modo, correctores et præsidés quaternas, apparitiones illorum similem normam æquali sorte dissolvant. *Dat. VI Kal. Mart. Mediolano, Tatiano et Symmacho Coss. (391).*

11. *Idem AAA. Evagrio Præfecto Augustali et Romano Comiti Ægypti.* Nulli sacrificandi tribuatur potestas, nemo templa circumeat, nemo delubra suspiciat. Interclusos sibi nostræ legis obstaculo profanos aditus recognoscant adeo, ut, si qui vel de diis aliquid contra vetitum sacrisque molietur, nullis exuendum se indulgentiis recognoscat. Iudex quoque

si quis tempore administrationis suæ, fretus privilegio potestatis, polluta loca sacrilegus temerator intraverit, quindecim auri pondo, officium vero ejus, nisi collatis viribus obviarit, parem summam ærario nostro inferre cogatur. *Dat. XVI Kal. Jul. Aquileia, Tatiano et Symmacho Coss. (591).*

12. *Imppp. Theodosius, Arcadius et Honorius AAA. ad Rufinum Pf. P.* Nullus omnino, ex quolibet genere, ordine hominum, dignitatum, vel in potestate positus vel honore perfunctus, sive potens sorte nascendi seu humilis genere, conditione, fortuna, in nullo penitus loco, in nulla urbe sensu carentibus simulacris vel insontem victimam cædat, vel, secretiore piaculo, larem igne, mero genium, penates odore veneratus, accendat lumina, imponat thura,serta suspendat. § 1. Quod si quispiam immolare hostiam sacrificaturus audebit aut spirantia exta consulere, ad exemplum majestatis reus, licita cunctis accusatione, delatus excipiat sententiam competentem, etiamsi nihil contra salutem principum aut de salute quæsierit. Sufficit enim ad criminis molem naturæ ipsius leges velle rescindere, illicita perscrutari, occulta recludere, interdicta tentare, finem quærere salutis alienæ, spem alieni interius polliceri. § 2. Si quis vero mortali opere facta et ævum passura simulacra imposito thure venerabitur, ac ridiculo exemplo metuens subito, quæ ipse simulaverit, vel redimita vitis arbore, vel erecta effossis arcespitibus, vanas imagines, humilior licet muneris præmio, tamen plena religionis injuria honorare tentaverit, is, utpote violatæ religionis reus, ea domo seu possessione mulctabitur, in qua eum gentilitia constiterit superstitione famulatum. Namque omnia loca, quæ thuris constiterit vapore fumasse, si tamen ea in jure fuisse thurificantium probabuntur, ilico nostro associanda censemus. § 3. Sin vero in templis fanisve publicis aut in ædibus agrisve alienis tale quispiam sacrificandi genus exercere tentaverit, si ignorante domino usurpata constiterit, viginti quinque libras auri mulctæ nomine cogetur inferre, conniventem vero huic sceleri par ac sacrificantem pœna retinebit. § 4. Quod quidem ita per iudices ac defensores et curiales singularum urbium volumus custodiri, ut illico per hos comperta in iudicium deferantur, per illos delata plectantur. Si quid autem ii legendum gratia aut incuria prætermittendum esse crediderint, commotioni judiciaræ subiacebunt. Illi vero moniti si vindictam dissimulatione distulerint, triginta librarum auri dispendio mulctabuntur: officia quoque eorum damno patii subjugandis. *Dat. VI Id. Nov. Constantinopoli, Arcadio A. II et Rufino Coss. (392).*